ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 12ης Σεπτεμβρίου 2013*

«Δημόσιες συμβάσεις — Οδηγία 2004/18/ΕΚ — Άρθρο 1, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ' — Έννοια "οργανισμός δημοσίου δικαίου" — Προϋπόθεση να γίνεται η χρηματοδότηση της δραστηριότητας ή ο έλεγχος της διαχείρισης ή ο έλεγχος της δραστηριότητας είτε από το κράτος είτε από φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης είτε από άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου — Ιατρικός σύλλογος — Προβλεπόμενη από τον νόμο χρηματοδότηση μέσω των εισφορών που καταβάλλουν τα μέλη του συλλόγου αυτού — Καθορισμός του ύψους των εισφορών από τη γενική συνέλευση του εν λόγω συλλόγου — Αυτονομία του συλλόγου κατά τον προσδιορισμό του εύρους και των λεπτομερειών του τρόπου εκτέλεσης της αποστολής που του αναθέτει ο νόμος»

Στην υπόθεση C-526/11,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Oberlandesgericht Düsseldorf (Γερμανία) με απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2011, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 18 Οκτωβρίου 2011, στο πλαίσιο της δίκης

IVD GmbH & Co. KG

κατά

Ärztekammer Westfalen-Lippe,

παρισταμένης της:

WWF Druck + Medien GmbH,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz, πρόεδρο τμήματος, A. Rosas, E. Juhász, D. Šváby (εισηγητή) και C. Vajda, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi

γραμματέας: A. Impellizzeri, υπάλληλος διοίκησης,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησης της 8ης Νοεμβρίου 2012,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η IVD GmbH & Co. KG, εκπροσωπούμενη από τον J. Eggers, Rechtsanwalt,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

— ο Ärztekammer Westfalen-Lippe, εκπροσωπούμενος από τους S. Gesterkamp και T. Schneider-Lasogga, Rechtsanwälte,

— η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και T. Müller,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. Noll-Ehlers, A. Tokár και C. Zadra,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 30ής Ιανουαρίου 2013,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ', της οδηγίας 2004/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών (ΕΕ L 134, σ. 114).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της IVD GmbH & Co. KG (στο εξής: IVD) και του Ärztekammer Wesfalen-Lippe (ιατρικός σύλλογος της Westfalen-Lippe, στο εξής: Ärztekammer), με αντικείμενο την απόφαση του τελευταίου να κατακυρώσει, κατόπιν διαγωνισμού, μια σύμβαση σε άλλη επιχείρηση.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Το άρθρο 1, παράγραφος 9, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 2004/18 έχει ως εξής:

«Ως "οργανισμός δημοσίου δικαίου" νοείται κάθε οργανισμός:

α) ο οποίος έχει συσταθεί με συγκεκριμένο σκοπό την κάλυψη αναγκών γενικού συμφέροντος που δεν εμπίπτουν στον βιομηχανικό ή εμπορικό τομέα,

β) ο οποίος έχει νομική προσωπικότητα, και

γ) η δραστηριότητα του οποίου χρηματοδοτείται κατά το μεγαλύτερο μέρος από το κράτος, τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου, ή η διαχείριση του οποίου υπόκειται σε έλεγχο ασκούμενο από τους οργανισμούς αυτούς, ή του οποίου περισσότερο από το ήμισυ των μελών του διοικητικού, του διευθυντικού ή του εποπτικού συμβουλίου του, διορίζεται από το κράτος, τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης ή από άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου.

Οι κατάλογοι, μη εξαντλητικοί, των οργανισμών και των κατηγοριών οργανισμών δημοσίου δικαίου που πληρούν τα κριτήρια τα οποία απαριθμούνται στο δεύτερο εδάφιο, στοιχεία α', β' και γ', παρατίθενται στο παράρτημα ΙΙΙ. [...]»

4 Ως προς την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, το εν λόγω παράρτημα μνημονεύει τις επαγγελματικές ενώσεις και, πιο συγκεκριμένα, τους ιατρικούς συλλόγους μεταξύ των φορέων που έχουν συσταθεί από το [ομοσπονδιακό] κράτος, τα Länder [ομόσπονδα κράτη] ή τις τοπικές αρχές (τμήμα ΙΙΙ, κατηγορία 1.1, δεύτερη περίπτωση).

Το γερμανικό δίκαιο

5 Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, σημεία 1 έως 5, του νόμου για τα επαγγέλματα υγείας στο ομόσπονδο κράτος της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας (Heilberufsgesetz des Landes Nordrhein-Westfalen, στο εξής: HeilBerG NRW), ο Ärztekammer έχει ως αποστολή, μεταξύ άλλων:

«1. να επικουρεί τις δημόσιες ιατρικές και κτηνιατρικές υπηρεσίες κατά την εκπλήρωση του έργου τους, ιδίως υποβάλλοντας προτάσεις σε σχέση με όλα τα ζητήματα που αφορούν τα επαγγέλματα υγείας και την ιατρική επιστήμη·

2. να εκδίδει γνωμοδοτήσεις κατόπιν αιτήματος της εποπτικής αρχής, καθώς και να καταρτίζει εκθέσεις πραγματογνωμοσύνης και να διορίζει πραγματογνώμονες κατόπιν αιτήματος των αρμόδιων αρχών·

3. να μεριμνά για την παροχή, σε περιπτώσεις επειγόντων περιστατικών, ιατρικών και οδοντιατρικών υπηρεσιών εκτός του κανονικού ωραρίου λειτουργίας, για τη δημοσίευση των σχετικών πληροφοριών και για τη ρύθμιση των ζητημάτων που αφορούν τις εφημερίες·

4. να διασφαλίζει και να προάγει τη διαρκή επαγγελματική κατάρτιση των μελών του, συμβάλλοντας ώστε οι γνώσεις, οι ικανότητες και τα προσόντα που είναι αναγκαία για την άσκηση του επαγγέλματός τους να συμβαδίζουν με τις τελευταίες εξελίξεις της πρακτικής και της επιστήμης καθ' όλη τη διάρκεια του επαγγελματικού τους βίου, να ρυθμίζει τα σχετικά με τη διαρκή αυτή κατάρτιση σύμφωνα με τον [παρόντα] νόμο και να εκδίδει πιστοποιητικά για τις διάφορες ειδικότητες· […]

5. να διασφαλίζει και να προάγει την ποιότητα των ιατρικών και κτηνιατρικών υπηρεσιών, ιδίως καθιερώνοντας πιστοποιήσεις σε συνεννόηση με τους ενδιαφερομένους.»

6 Από την απόφαση περί παραπομπής και από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο συνάγεται ότι ο ίδιος νόμος:

— αναθέτει επίσης στον Ärztekammer, μεταξύ άλλων, να εργάζεται προς διατήρηση υψηλού επιπέδου στις υπηρεσίες υγείας, να προασπίζει τα επαγγελματικά συμφέροντα των μελών του, να μεριμνά για τις μεταξύ τους καλές σχέσεις, να θεσπίζει βοηθήματα υπέρ αυτών και των οικογενειών τους, καθώς και να ενημερώνει το κοινό για τις δραστηριότητές τους και για την επικαιρότητα στον κλάδο (άρθρο 6, παράγραφος 1, σημεία 6 έως 8, 10 και 12)·

— αναγνωρίζει την ιδιότητα του μέλους του εν λόγω συλλόγου σε όλους τους ιατρούς οι οποίοι ασκούν το επάγγελμά τους στο ομόσπονδο κράτος της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας ή έχουν εκεί τη μόνιμη διαμονή τους (άρθρο 2)·

— παρέχει κατ' αρχήν σε όλα τα μέλη του ως άνω συλλόγου δικαίωμα ψήφου στη γενική του συνέλευση (άρθρο 12, παράγραφος 1)·

— απονέμει στον Ärztekammer το δικαίωμα να εισπράττει εισφορές από τα μέλη του προς εκπλήρωση της αποστολής του (άρθρο 6, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος)·

— προβλέπει ότι το ποσό των εισφορών καθορίζεται με κανονισμό ο οποίος ψηφίζεται από τη γενική συνέλευση του συλλόγου (άρθρο 23, παράγραφος 1)·

— θέτει ως προϋπόθεση την έγκριση του κανονισμού αυτού από την εποπτική αρχή (άρθρο 23, παράγραφος 2), με αποκλειστικό όμως σκοπό την εξασφάλιση της ισοσκέλισης του προϋπολογισμού του συλλόγου, και

— ορίζει ότι η εποπτική αρχή ασκεί, εκ των υστέρων, έλεγχο γενικής φύσης ως προς τη συμμόρφωση του Ärztekammer με την οικεία νομοθεσία κατά την εκπλήρωση της αποστολής του (άρθρο 28, παράγραφος 1).

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

7 Ο Ärztekammer κίνησε διαδικασία για τη σύναψη δημόσιας σύμβασης σχετικά με την εκτύπωση και τη διανομή του ενημερωτικού του εντύπου, καθώς και με τη διαχείριση των διαφημίσεων και των συνδρομών στο εν λόγω περιοδικό, η δε προκήρυξη του σχετικού διαγωνισμού δημοσιεύτηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* στις 5 Νοεμβρίου 2010. Κατόπιν της απόρριψης δύο υποψηφιοτήτων, η επιλογή έγινε μεταξύ των προσφορών της IVD και της WWF Druck + Medien GmbH και η σύμβαση κατακυρώθηκε τελικώς στην τελευταία αυτή εταιρία.

8 Η IVD προσέβαλε την απόφαση ανάθεσης, αρχικώς, με ένσταση και, εν συνεχεία, με προσφυγή που άσκησε ενώπιον του Vergabekammer, του αρμόδιου διοικητικού δικαστηρίου για διαφορές από διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων, υποστηρίζοντας ότι η ανάδοχος εταιρία δεν προσκόμισε ορισμένα από τα απαιτούμενα δικαιολογητικά τα οποία είχε ζητήσει ο Ärztekammer. Η προσφυγή της δεν ευδοκίμησε, καθόσον κρίθηκε αβάσιμη.

9 Το Oberlandesgericht Düsseldorf (ανώτατο περιφερειακό δικαστήριο του Ντίσελντορφ), το οποίο επιλήφθηκε της διαφοράς κατ' έφεση, αποφάσισε να εξετάσει αυτεπαγγέλτως το κρίσιμο για το παραδεκτό της προσφυγής της IVD ζήτημα, κατά πόσον ο Ärztekammer έχει την ιδιότητα της αναθέτουσας αρχής.

10 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η αποστολή την οποία αναθέτει στον ιατρικό σύλλογο το άρθρο 6, παράγραφος 1, σημεία 1 έως 5, του HeilBerG NRW σχετίζεται με ανάγκες γενικού συμφέροντος που δεν εμπίπτουν στον βιομηχανικό ή εμπορικό τομέα. Εξάλλου, από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι ο εν λόγω σύλλογος διαθέτει νομική προσωπικότητα. Ως εκ τούτου πληροί, κατά τα φαινόμενα, τα κριτήρια του άρθρου 1, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, στοιχεία α′ και β′, της οδηγίας 2004/18.

11 Αντιθέτως, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν το δικαίωμα του Ärztekammer να εισπράττει εισφορές από τα μέλη του συνιστά έμμεση κρατική χρηματοδότηση, με συνέπεια να συντρέχει η πρώτη προϋπόθεση του άρθρου 1, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2004/18.

12 Κατά το αιτούν δικαστήριο, από τις αποφάσεις της 13ης Δεκεμβρίου 2007, C-337/06, Bayerischer Rundfunk κ.λπ. (Συλλογή 2007, σ. I-11173), και της 11ης Ιουνίου 2009, C-300/07, Hans & Christophorus Oymanns (Συλλογή 2009, σ. I-4779), συνάγεται ότι υφίσταται έμμεση κρατική χρηματοδότηση όταν το κράτος είτε καθορίζει το ίδιο τη βάση και το ποσό των εισφορών είτε ασκεί, μέσω διατάξεων που, αφενός, περιγράφουν επακριβώς τις υπηρεσίες τις οποίες οφείλει να παρέχει το οικείο νομικό πρόσωπο και, αφετέρου, οριοθετούν τον προσδιορισμό του ποσού των εισφορών, τέτοια επιρροή ώστε δεν απομένει στο εν λόγω νομικό πρόσωπο παρά εξαιρετικά περιορισμένη διακριτική ευχέρεια κατά τον καθορισμό του ποσού αυτού.

13 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι η εφαρμοστέα ρύθμιση δεν καθορίζει το ποσό των εισφορών οι οποίες εισπράττονται από τον Ärztekammer, ούτε προσδιορίζει επακριβώς το εύρος και τις λεπτομέρειες του τρόπου εκτέλεσης της αποστολής που ανατίθεται στον ως άνω σύλλογο, ώστε να του απομένει στενό μόνον περιθώριο κατά τον υπολογισμό του ύψους των εισφορών. Απεναντίας, διαθέτοντας ευρύ περιθώριο εκτίμησης κατά την εκπλήρωση της αποστολής του, ο εν λόγω σύλλογος απολαύει αντίστοιχης διακριτικής ευχέρειας και κατά τον προσδιορισμό των χρηματοδοτικών του αναγκών και, ως εκ τούτου, κατά τον καθορισμό του ποσού των εισφορών που οφείλουν τα μέλη του. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει άλλωστε ότι, μολονότι υπάρχει ένα σύστημα έγκρισης, από την

εποπτική αρχή, του κανονισμού με τον οποίο καθορίζεται το οικείο ποσό, εντούτοις ο μοναδικός σκοπός της έγκρισης αυτής έγκειται στην εξασφάλιση της ισοσκέλισης του προϋπολογισμού του συλλόγου.

14 Λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων στοιχείων, το αιτούν δικαστήριο καταλήγει ότι ο Ärztekammer δεν συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά για τα οποία έκανε λόγο το Δικαστήριο με τις προαναφερθείσες στην ανωτέρω σκέψη 12 αποφάσεις του και διερωτάται αν αυτά είναι απαραίτητα σε κάθε περίπτωση προκειμένου να πληρούται η προϋπόθεση της δημόσιας χρηματοδότησης.

15 Στο πλαίσιο αυτό, το Oberlandesgericht Düsseldorf αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Ένας […] επαγγελματικός σύλλογος, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ', της οδηγίας 2004/18 […], "χρηματοδοτείται κατά το μεγαλύτερο μέρος από το κράτος" ή "υπόκειται σε έλεγχο" του κράτους, αν:

— […] έχει την εξουσία να εισπράττει εισφορά από τα μέλη του βάσει νόμου, ο οποίος όμως δεν καθορίζει μήτε το ύψος της εισφοράς μήτε την έκταση των παροχών που πρέπει να χρηματοδοτηθούν από τις εισφορές,

— εντούτοις ο πίνακας εισφορών εγκρίνεται από το κράτος;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

16 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να διευκρινιστεί αν το άρθρο 1, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ', της οδηγίας 2004/18 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι οργανισμός όπως ο επίμαχος εν προκειμένω επαγγελματικός σύλλογος πληροί είτε το κριτήριο της χρηματοδότησης κατά το μεγαλύτερο μέρος από τις δημόσιες αρχές, σε περίπτωση που χρηματοδοτείται κατά κύριο λόγο από εισφορές των μελών του, το ποσό των οποίων καθορίζεται και εισπράττεται, βάσει του εφαρμοστέου νόμου, από τον ίδιο τον οργανισμό, όμως ο εν λόγω νόμος δεν προσδιορίζει το εύρος και τις λεπτομέρειες του τρόπου εκτέλεσης των ενεργειών που αναλαμβάνει ο ως άνω οργανισμός προς εκπλήρωση της ανατιθέμενης από τον νόμο αποστολής του, την οποία προορίζονται να χρηματοδοτήσουν οι εισφορές αυτές, είτε το κριτήριο του ελέγχου της διαχείρισής του από τις δημόσιες αρχές, εφόσον η απόφασή του περί καθορισμού του ποσού των σχετικών εισφορών εγκρίνεται από εποπτική αρχή.

17 Σημειωτέον κατ' αρχάς ότι, όπως διαπίστωσε και το αιτούν δικαστήριο, το παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας 2004/18, στο οποίο μνημονεύονται, για κάθε κράτος μέλος, οι οργανισμοί δημοσίου δικαίου και οι κατηγορίες οργανισμών δημοσίου δικαίου κατά την έννοια του ως άνω άρθρου 1, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, αναφέρεται και στον Ärztekammer. Ειδικότερα, στο τμήμα ΙΙΙ το οποίο αφορά την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, ανάμεσα στις περιπτώσεις της κατηγορίας 1.1 «φορείς δημοσίου δικαίου που έχουν συσταθεί από το κράτος ή τα ομόσπονδα [κράτη] (Länder) ή τις τοπικές αρχές», η δεύτερη αναφέρεται στην υποκατηγορία «επαγγελματικές ενώσεις», και πιο συγκεκριμένα στους «συλλόγους [...] ιατρών».

18 Εντούτοις, όπως υπενθύμισε ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 20 και 21 των προτάσεών του, η ρητή μνεία ενός οργανισμού στο ως άνω παράρτημα συνιστά απλώς και μόνον εφαρμογή του ουσιαστικού κανόνα του άρθρου 1, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2004/18, και δεν απορρέει από αυτήν αμάχητο τεκμήριο ότι ο συγκεκριμένος οργανισμός αποτελεί πράγματι «οργανισμό δημοσίου δικαίου» κατά την έννοια της εν λόγω διάταξης. Επομένως ο δικαστής της Ένωσης οφείλει, αν εθνικό δικαστήριο του υποβάλλει σχετικό αιτιολογημένο αίτημα, να εξασφαλίσει την εσωτερική συνοχή της

οδηγίας, ελέγχοντας αν η μνεία του οργανισμού στο παράρτημα είναι απόρροια ορθής εφαρμογής του επίμαχου ουσιαστικού κανόνα (βλ., υπ' αυτή την έννοια, την προαναφερθείσα απόφαση Hans & Christophorus Oymanns, σκέψεις 42, 43 και 45).

19 Συναφώς, βάσει του άρθρου 1, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2004/18, χαρακτηρίζεται «οργανισμός δημοσίου δικαίου» κατά την έννοια της ως άνω διάταξης και εμπίπτει, εξ αυτού του λόγου, στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας κάθε φορέας που πληροί τρεις σωρευτικές προϋποθέσεις, ήτοι έχει συσταθεί για να εξυπηρετήσει ειδικώς ανάγκες γενικού συμφέροντος, όχι όμως βιομηχανικής ή εμπορικής φύσης (στοιχείο α'), έχει νομική προσωπικότητα (στοιχείο β'), και είτε η δραστηριότητά του χρηματοδοτείται κατά το μεγαλύτερο μέρος από τις δημόσιες αρχές, είτε η διαχείρισή του υπόκειται στην εποπτεία αυτών, είτε διοικείται, διευθύνεται ή εποπτεύεται από όργανο του οποίου περισσότερα από τα μισά μέλη διορίζονται από τις δημόσιες αρχές (στοιχείο γ').

20 Τα τρία εναλλακτικά κριτήρια του άρθρου 1, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ', της οδηγίας 2004/18 υποδηλώνουν όλα στενή εξάρτηση από τις δημόσιες αρχές. Πράγματι, οι τελευταίες ενδέχεται, λόγω της εξάρτησης αυτής, να μπορούν να επηρεάσουν τις αποφάσεις του οικείου οργανισμού σε σχέση με τις δημόσιες συμβάσεις, όπερ σημαίνει ότι είναι πιθανόν οι σχετικές αποφάσεις να υπαγορεύονται από λόγους που δεν είναι οικονομικής φύσης, οπότε συντρέχει ιδίως κίνδυνος προτίμησης των προσφορών ή των υποψηφιοτήτων οι οποίες υποβάλλονται από ημεδαπούς, με συνέπεια να δημιουργούνται εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών και των εμπορευμάτων, κατ' αντίθεση ακριβώς προς τον σκοπό που επιδιώκεται με την εφαρμογή των οδηγιών περί των δημοσίων συμβάσεων, δηλαδή την εξάλειψη τέτοιων εμποδίων (βλ., όσον αφορά προγενέστερες διατάξεις αντίστοιχες με εκείνες της οδηγίας 2004/18, την απόφαση της 1ης Φεβρουαρίου 2001, C-237/99, Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψεις 39, 41, 42, 44 και 48 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

21 Υπό το πρίσμα του ως άνω σκοπού, καθένα από τα εναλλακτικά αυτά κριτήρια πρέπει να ερμηνεύεται από λειτουργική σκοπιά (βλ., όσον αφορά προγενέστερες διατάξεις αντίστοιχες με εκείνες της οδηγίας 2004/18, τις προαναφερθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 43 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και Bayerischer Rundfunk κ.λπ., σκέψη 40), ήτοι ανεξαρτήτως της τυπικής μορφής που λαμβάνει η εφαρμογή του (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 1998, C-360/96, BFI Holding, Συλλογή 1998, σ. I-6821, σκέψεις 62 και 63), και να γίνεται αντιληπτό υπό την έννοια της δημιουργίας στενής εξάρτησης από τις δημόσιες αρχές.

22 Όσον αφορά κατ' αρχάς το πρώτο κριτήριο του άρθρου 1, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ', της οδηγίας 2004/18, σχετικά με τη χρηματοδότηση κατά κύριο λόγο από τις δημόσιες αρχές, η έννοια της χρηματοδότησης αναφέρεται στη μεταβίβαση κεφαλαίων άνευ συγκεκριμένης αντιπαροχής, προς τον σκοπό της στήριξης των δραστηριοτήτων του οικείου φορέα (βλ., όσον αφορά προγενέστερες διατάξεις αντίστοιχες με εκείνες της οδηγίας 2004/18, την απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2000, C-380/98, University of Cambridge, Συλλογή 2000, σ. I-8035, σκέψη 21).

23 Δεδομένου ότι η ως άνω έννοια πρέπει να ερμηνεύεται από λειτουργική σκοπιά, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι το κριτήριο της κατά κύριο λόγο χρηματοδότησης από τις δημόσιες αρχές καλύπτει και τους έμμεσους τρόπους χρηματοδότησης.

24 Η χρηματοδότηση αυτή μπορεί να γίνεται μέσω μιας επιβάρυνσης που έχει τα εξής χαρακτηριστικά: πρώτον, προβλέπεται κατ' αρχήν από τον νόμο, ο οποίος καθορίζει και το ποσόν της, δεύτερον, δεν συνιστά αντιπαροχή καταβαλλόμενη από τους υπόχρεους ως αντάλλαγμα για υπηρεσίες που τους παρέχει στην πράξη ο οικείος οργανισμός και, τρίτον, οι λεπτομέρειες της είσπραξής της απορρέουν από προνομίες δημόσιας εξουσίας (βλ., σχετικώς, την προαναφερθείσα απόφαση Bayerischer Rundfunk κ.λπ., σκέψεις 41, 42, 44, 45 και 47 έως 49).

25 Το γεγονός ότι, από τυπικής άποψης, ο ίδιος ο οργανισμός καθορίζει το ύψος των εισφορών μέσω των οποίων χρηματοδοτείται κατά κύριο λόγο δεν σημαίνει ότι αποκλείεται το ενδεχόμενο να υφίσταται έμμεση χρηματοδότηση και να πληρούται, ως εκ τούτου, το επίμαχο κριτήριο. Αυτό συμβαίνει όταν οργανισμοί όπως τα δημόσια ταμεία κοινωνικής ασφάλισης χρηματοδοτούνται από εισφορές που καταβάλλονται χωρίς συγκεκριμένη αντιπαροχή από τους ασφαλισμένους ή για λογαριασμό τους, εφόσον όχι μόνον η ασφάλιση σε τέτοιο ταμείο και η καταβολή των εισφορών αυτών καθίστανται υποχρεωτικές εκ του νόμου, αλλά και το ύψος τους, καίτοι τυπικά καθορίζεται από τα ίδια τα ταμεία, στην πραγματικότητα, αφενός, επιβάλλεται από τον νόμο, δεδομένου ότι αυτός ορίζει τόσο τις παροχές τις οποίες χορηγούν τα εν λόγω ταμεία όσο και τις σχετικές δαπάνες, απαγορεύοντάς τους να ασκούν τα καθήκοντά τους χάριν κερδοσκοπίας, και, αφετέρου, πρέπει να εγκρίνεται από εποπτική αρχή, ενώ η είσπραξή τους γίνεται υποχρεωτικά και βάσει διατάξεων του δημοσίου δικαίου (βλ., υπ' αυτή την έννοια, την προαναφερθείσα απόφαση Hans & Christophorus Oymanns, σκέψεις 53 έως 56).

26 Επιβάλλεται εντούτοις η διαπίστωση ότι η περίπτωση ενός οργανισμού όπως ο Ärztekammer δεν είναι δυνατό να εξομοιωθεί με εκείνη που περιγράφηκε στην αμέσως προηγούμενη σκέψη.

27 Συγκεκριμένα, τα καθήκοντα του οργανισμού αυτού απαριθμούνται μεν στον HeilBerG NRW, πλην όμως από την απόφαση περί παραπομπής συνάγεται ότι η περίπτωση του Ärztekammer χαρακτηρίζεται από τη σημαντική αυτονομία που του παρέχει ο εν λόγω νόμος για τον προσδιορισμό του είδους, του εύρους και του τρόπου εκτέλεσης των ενεργειών στις οποίες θα προβαίνει προς εκπλήρωση της αποστολής του, επομένως δε για τον καθορισμό του προϋπολογισμού του και, κατά συνέπεια, των εισφορών που θα ζητεί από τα μέλη του. Το γεγονός ότι ο κανονισμός με τον οποίο καθορίζεται το ύψος των εισφορών εγκρίνεται από εποπτική αρχή δεν είναι αποφασιστικής σημασίας, δεδομένου ότι η αρμοδιότητα της αρχής αυτής περιορίζεται στον έλεγχο του ζητήματος αν ο υπολογισμός του εν λόγω οργανισμού είναι ισοσκελισμένος, αν δηλαδή εξασφαλίζει, μέσω των εισφορών των μελών του και των λοιπών του πόρων, επαρκή έσοδα προς κάλυψη όλων των δαπανών που συνδέονται με τη λειτουργία του σύμφωνα με τον τρόπο τον οποίο το ίδιο ορίζει.

28 Εξάλλου, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 65 και 66 των προτάσεών του, η εν λόγω αυτονομία σε σχέση με τις δημόσιες αρχές ενισχύεται επιπλέον από το γεγονός ότι ο κανονισμός του συλλόγου ψηφίζεται από γενική συνέλευση στην οποία μετέχουν τα ίδια τα μέλη που καταβάλλουν τις εισφορές.

29 Όσον αφορά, εν συνεχεία, το δεύτερο κριτήριο του άρθρου 1, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ', της οδηγίας 2004/18, σχετικά με τον έλεγχο της διαχείρισης από τις δημόσιες αρχές, υπενθυμίζεται ότι το συγκεκριμένο κριτήριο δεν πληρούται κατ' αρχήν όταν πρόκειται για εκ των υστέρων έλεγχο, δεδομένου ότι ο έλεγχος αυτός δεν παρέχει στις δημόσιες αρχές τη δυνατότητα να επηρεάσουν τις αποφάσεις του οικείου οργανισμού σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2003, C-373/00, Adolf Truley, Συλλογή 2003, σ. I-1931, σκέψη 70). Τούτο ισχύει, συνεπώς, κατ' αρχήν όταν εποπτική αρχή προβαίνει σε εκ των υστέρων έλεγχο νομιμότητας και, κατά μείζονα λόγο, όταν η παρέμβαση της λόγω αρχής συνίσταται στην έγκριση της απόφασης με την οποία ο οικείος οργανισμός καθορίζει το ποσό των εισφορών που αποτελούν την κύρια πηγή χρηματοδότησής του, αλλά γίνεται μόνον προς διασφάλιση της ισοσκέλισης του προϋπολογισμού του οργανισμού αυτού.

30 Καθίσταται επομένως σαφές ότι στην περίπτωση οργανισμού όπως ο Ärztekammer, μολονότι ο νόμος, αφενός, ορίζει ποια είναι τα καθήκοντά του και πώς εξασφαλίζεται η κατά το μεγαλύτερο μέρος χρηματοδότησή του και, αφετέρου, προβλέπει ότι η απόφαση περί καθορισμού του ύψους των εισφορών που οφείλουν να καταβάλλουν τα μέλη του εγκρίνεται από εποπτική αρχή, εντούτοις ο οργανισμός αυτός έχει στην πράξη τέτοια αυτονομία, από πλευράς της οργάνωσης και του προϋπολογισμού του, ώστε είναι αδύνατο να θεωρηθεί ότι τελεί σε σχέση στενής εξάρτησης έναντι των δημόσιων αρχών. Ως εκ τούτου, ο τρόπος με τον οποίο εξασφαλίζεται η χρηματοδότησή του δεν δικαιολογεί το συμπέρασμα ότι ο οικείος οργανισμός χρηματοδοτείται κατά το μεγαλύτερο μέρος από τις δημόσιες αρχές, ούτε ότι αυτές ελέγχουν τη διαχείρισή του.

31 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα είναι ότι το άρθρο 1, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2004/18 έχει την έννοια ότι οργανισμός όπως ο επίμαχος εν προκειμένω επαγγελματικός σύλλογος δεν πληροί ούτε το κριτήριο της χρηματοδότησης κατά το μεγαλύτερο μέρος από τις δημόσιες αρχές, σε περίπτωση που χρηματοδοτείται κατά κύριο λόγο από εισφορές των μελών του, το ποσό των οποίων καθορίζεται και εισπράττεται, βάσει του εφαρμοστέου νόμου, από τον ίδιο τον οργανισμό, όμως ο εν λόγω νόμος δεν προσδιορίζει το εύρος και τις λεπτομέρειες του τρόπου εκτέλεσης των ενεργειών που αναλαμβάνει ο ως άνω οργανισμός προς εκπλήρωση της ανατιθέμενης από τον νόμο αποστολής του, την οποία προορίζονται να χρηματοδοτήσουν οι εισφορές αυτές, ούτε το κριτήριο του ελέγχου της διαχείρισής του από τις δημόσιες αρχές απλώς και μόνον επειδή η απόφασή του περί καθορισμού του ποσού των σχετικών εισφορών εγκρίνεται από εποπτική αρχή.

Επί των δικαστικών εξόδων

32 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 1, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2004/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, έχει την έννοια ότι οργανισμός όπως ο επίμαχος εν προκειμένω επαγγελματικός σύλλογος δεν πληροί ούτε το κριτήριο της χρηματοδότησης κατά το μεγαλύτερο μέρος από τις δημόσιες αρχές, σε περίπτωση που χρηματοδοτείται κατά κύριο λόγο από εισφορές των μελών του, το ποσό των οποίων καθορίζεται και εισπράττεται, βάσει του εφαρμοστέου νόμου, από τον ίδιο τον οργανισμό, όμως ο εν λόγω νόμος δεν προσδιορίζει το εύρος και τις λεπτομέρειες του τρόπου εκτέλεσης των ενεργειών που αναλαμβάνει ο ως άνω οργανισμός προς εκπλήρωση της ανατιθέμενης από τον νόμο αποστολής του, την οποία προορίζονται να χρηματοδοτήσουν οι εισφορές αυτές, ούτε το κριτήριο του ελέγχου της διαχείρισής του από τις δημόσιες αρχές απλώς και μόνον επειδή η απόφασή του περί καθορισμού του ποσού των σχετικών εισφορών εγκρίνεται από εποπτική αρχή.

(υπογραφές)